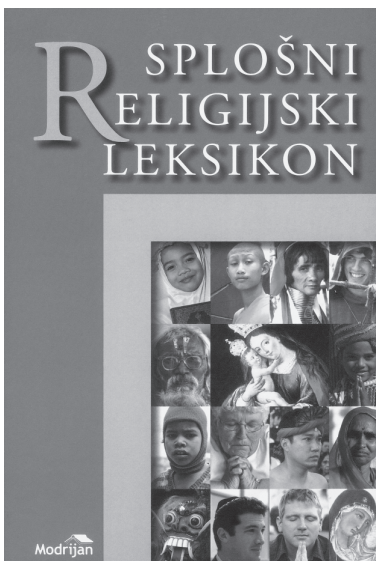

ZMAGO ŠMITEK: Videnje pokrajine; Založba Didakta v sodelovanju z Inštitutom za slovensko narodopisje ZRC SAZU, Ljubljana 2007; 72 str.

Izhodišče knjige je misel, da si človek ureja in osmišlja svet okoli sebe, se v njem prepozna, prostore pa doživlja tako, da ga vselej na nekaj spominjajo. Svoje miselne vzorce naseljuje v nova okolja zato, da jih lahko poimenuje, uredi in razvrsti. To dokazujejo zemljepisna imena, ki so pogosto povezana z deli telesa, hiše ali cerkve, kot na primer Čelo, Glava, Vrata, Kot, Sleme ali Turen. Knjiga z izborom štiridesetih kratkih besedil, povzetih po zapisih polihistorja Valvasorja, Janeza Trdine in drugih ohranjevalcev ter živih posredovalcev ljudskega izročila, dopolnjuje zbirko Šmitkovih razlagalnih ljudskih pripovedi. Odkod je ta naš svet s predstavami preprostega človeka o geografiji njegovega okolja – o nastanku in včasih tudi uničenju naselij, gradov, cerkva, jezer, votlin, hribov itn. Pri tem avtorja ne zanima izvor poimenovanj, kot ga raziskujejo jezikoslovci ali arheologi, temveč ljudsko doživljanje in razlaganje, ki sta predmet etnologije.

SPLOŠNI RELIGIJSKI LEKSIKON A-Ž; Založba Modrijan, Ljubljana 2007; 1382 str.

Leksikon je prevod in temeljita priredba hrvaškega izvornika (2002), ki ga je pripravil Adalbert Rebić s številnimi strokovnimi sodelavci. Obravnava svetovne religije v celoti: od animizma, totemizma in šamanizma prek velikih monoteističnih religij in politeističnih srednje- in vzhodnoazijskih verstev do sodobnih ezoteričnih in alternativnih verovanj. Urednika slovenske izdaje, izkušena leksikografa Drago Bajt in Marta Kocjan-Barle, sta z dr. Marijem Jožetom Osredkarjem in dr. Janezom Juhantom tudi nadomestila okoli 400 izrazito hrvaških iztočnic s 478 ustreznimi slovenskimi ter jih dopolnila s podatki, pomembnimi za Slovence; 767 gesel je povsem novih. Hkrati sta urednika nadomestila vse zemljevide in 150 od skupaj blizu 1000 ilustracij ter z dodatnimi vodilkami in kazalkami tudi razširila mrežo medsebojnih povezav, kar olajšuje iskanje izbranih razlag.

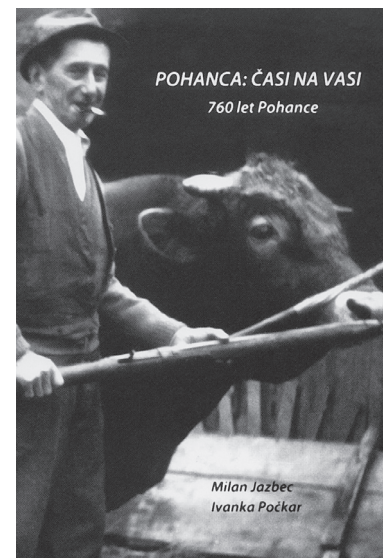
JANEZ BOGATAJ: Okusiti Slovenijo; Darila Rokus, Ljubljana 2007; 450 str.

Tik pred prevzemom predsedovanja Evropski uniji smo na Slovenskem dobili nov strokovno utemeljen načrt za predstavljanje – s posredovanjem družbe National Geographic tujcem in, nenazadnje, tudi nam samim – izjemne pestrosti in regionalnih značilnosti naše gastronomske tradicije. Dr. Janez Bogataj v pričujoči monografiji iz vzpostavitevijo 24 gastronomskih pokrajin ali regij nadgrajuje nekatere prejšnje poskuse razdelitve gastronomije dežele na stičišču Alp, Mediterana in Panonske nižine na posebne enote. Avtor znova opozarja, da se ob globalistični agresivnosti in nekritičnem prevzemanju njenih izdelkov premalo oziramo k modelom iz preteklosti, torej tudi h kulturni dediščini. S konkretnimi zgledi in s 170 izbranimi recepti dokazuje, da ta naša dediščina ni nekaj »kmetavzarsko zaplankanega«, česar bi se bilo treba sramovati, temveč nasprotno, bogastvo, ki lahko tudi najbolj razvajenim tujcem vzame sapo.

* Iztok Ilich, urednik pri DZS, publicist in prevajalec. 1000 Ljubljana, Trebinska 11, E-naslov: iztok.ilich@dzs.si

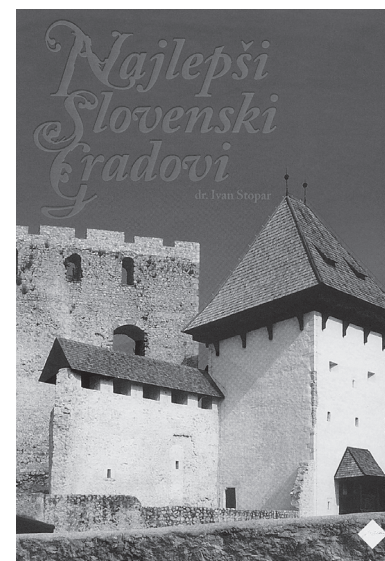
MILAN JAZBEC IN IVANKA POČKAR: Pohanca: Časi na vasi – 760 let Pohance; Osnovna šola Artiče, Artiče 2006 (izšlo 2008); 328 str.

Vas Pohanca v Posavju je septembra 2006, ob 760-letnici prve pisne omembe – v listini s podpisom salzburškega nadškofa Eberharda – dobila imeniten in trajen spomenik: zbornik *Pohanca: Časi na vasi*, ki so si ga z nekaj strokovne pomoči postavili domačini kar sami. Največ pričevanjske moči je gotovo v življenjskih zgodbah Pohančanov, ki jih je v razgovorih s petnajstimi informatorji, večinoma rojenimi v letih med svetovnima vojnama, zbrala in v prvem delu zbornika strnila dr. Ivanka Počkar. V njihovih pripovedih zaživijo nekdanje in še žive šege in navade vaščanov pri delu in praznovanjih, od začetka do konca življenjskega cikla. Dragocena vsebina zbornika je tudi obsežen slovar narečnih in drugih izrazov, ki zaključuje prvi del. Drugi, po obsegu skromnejši del pod naslovom *Pohanški utrinki* pa povezuje življenjski utrip ter dogodke in dosežke Pohančanov iz najnovejšega časa.

IVAN STOPAR: Najlepši slovenski gradovi; Cankarjeva založba, Ljubljana 2008; 268 str.

Kastelolog Ivan Stopar je o bolj klavni kot slavni usodi gradov, dvorcev in drugih primerov fevdalne stavbne kulturne dediščine na naših tleh že veliko pisal: poljudno v uspešnici *Gradovih na Slovenskem*, bolj strokovno in po geografskem ključu pa zlasti v seriji Grajske stavbe. Monografija *Najlepši slovenski gradovi* spominja na prvo uspešnico, a jo obenem presega in nadgrajuje. Upošteva samo grajske stavbe, ki v celoti ali vsaj v jedru izvirajo iz srednjega veka, drugačen izbor pa so narekovale tudi spremembe v stanju in lastništvu gradov. Obenem je v zadnjih desetletjih prišlo na dan obilo v času *Gradov na Slovenskem* še neznanega dokumentarnega in slikovnega gradiva, številna tudi presenetljiva odkritja pa so poleg tega prinesla še najnovejše kastelološke raziskave. Med stvarne opise je avtor vpletel tudi vrsto s posameznimi gradovi povezanih legend in pričevanj.

LUCIJA KAVČIČ: »Plečnite u mauhnte, šulnte u župnte«; Samozaložba, Gorenja vas 2008; 194 str.

Avtorica, ki ni etnologinja po stroki, temveč »po srcu«, kot pravi sama, je s strokovno pomočjo dr. Marije Stanonik opravila veliko delo. V knjigi je zbrala raznovrstno etnografsko gradivo, ki presega okvir, postavljen v podnaslovu: Folklorne in ljudske pripovedi Žirovskega Vrha. Slovstveni folklori v ožjem pomenu – povedkam o zagovarjanju ter bajčnim, razlagalnim, strašljivim, zgodovinskim, socialnim in šaljivim povedkam – je namreč namenjen samo zadnji obsežnejši razdelek v knjigi. Uvodnemu poglavju s kratko zgodovino kraja sledijo Šege skozi leto, Šege in pripovedi o delu in življenju na kmetih ter Pripovedi in šege skozi življenjski cikel. Besedilo spremlja pestro slikovno gradivo iz domačega in drugih arhivov, avtorica je poleg tega marsikateri opis ponazorila z lastnimi risbami, barvni akvarel na naslovnici pa je delo Iztoka Kavčiča, ki je izdajo tudi opremil.

